

ΟΙ ΘΕΡΙΣΤΑΙ.

Οἱ Θερισταί, ἔργον ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ Γάλλου Λεοπόλδου Ροβέρτου « διήγειραν, λέγει ὁ Κάρολος Λενορμάν (1), ἐνθουσιασμὸν κατ' ἐμὲ ἀπαράμιλλον. Εἶδον γέροντας ζωγράφους, ἀριστεύσαντας τῆς Ἀκαδημίας μαθητὰς, ἀνδρας εἰσπνεύσαντας ὡς αὐτὸς τὸ δηλητήριο τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς φήμης, κλαίοντας ὑπὸ θαυμασμῷ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ροβέρτου. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐφάνη γενναία καὶ εἰλικρινής· ἀλλὰ, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ καθαρότητι ἐμμένων ὁ Ροβέρτος, ἠδυνάτει νὰ ὑποφέρῃ τὸ βάρος αὐτῆς. Μετ' οὐ πολὺ οἱ ἔπαινοι ἐξεπράζοντο καὶ ἀμέτρως καὶ ἀπειροκάλως, καὶ ὁ ταπεινὸς μιμητὴς τῶν οἰκιακῶν σκηνῶν ἐτέθη ὑπὲρ τοὺς διερμηνεύσαντας τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πείρην. Πῶς ν' ἀποκριθῇ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς προσδοκίαν προδῆλως ὑπερβολικᾶς; πῶς νὰ μὴ καταβῇ μετὰ τοὺς Θεριστὰς; καὶ δύναται τις νὰ καταβῇ χωρὶς νὰ πέσῃ; » Οἱ Θερισταί ὑπῆρξαν λοιπὸν ἐποχὴ ἀληθῆς τοῦ βίου τοῦ Λεοπόλδου, καὶ ἂν δὲν ὑπῆρξαν τὸ ἀριστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς ἐντέλεια τέχνης, κατέστησαν ὅμως ὑπὲρ πάντα γνωστοί, καὶ θαυμάζονται νῦν δικαίως, ἀφοῦ πρῶτον ὑπερμέτρως ἐξυψώθησαν.

Τοῦ πίνακος τούτου τὸ ὅλον θαυμάσιον· ἀδύνατον νὰ συγκεντρώσῃ τις ἐπιτηδειότερον τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ ἐπὶ τοῦ κυρίου ἀντικειμένου. Ἀλλ' ὁ ζωγράφος, προσηλωμένος ὅλος εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ ὅλου, ἐφάνη πως ἀσθενὴς περὶ τὰ καθέκαστα, ἐκεῖνος ὁ τοσάκις εἰς παράδοξον τέχνης ὕψος ἐξικόμενος.

Τὸν βίον τοῦ Λεοπόλδου, βίον τῷ ὄντι ρομαντικόν, ἔγραψεν ἄλλος τῆς τέχνης διδάσκαλος καὶ θιασώτης ὁ Κ. Στέφανος Δελεκλύζιος, καὶ ἐν αὐτῷ μετὰ συγκινήσεως ἀναγινώσκεις τὸ δραματικὸν τέλος τοῦ ζωγράφου, αὐτοκτονήσαντος δι' ἀτυχῆ ἔρωτα τῷ 1835. Ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἐλβετίᾳ, ἐδιδάχθη ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ Γεράρδου καὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ, τελειοποιήσας ἐν Ἰταλίᾳ τὴν λαμπρὰν τέχνην, ἐζωγράφησεν ἐκεῖ τοὺς πλείστους τῶν πινάκων. Θαυμασίως διέκρινε τὴν ἀρχαίαν φυσιογνωμίαν παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς καὶ « ἐάν, λέγει ὁ αὐτὸς Λενορμάν (2), θέλῃ τις νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἰδανικὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐδένα γνωρίζω βεβαιότερον ὁδηγὸν πρὸς ἐξαγωγήν τελειότερου συμπεράσματος ἐν τῇ αἰσθητικῇ. »

Σ.

ΕΘΙΜΑ

τῶν ἐν Λέσβῳ γάμων.

Ἐνῶ σήμερον ἡ ἀθώα καὶ ἀγνή κόρη τῆς Λέσβου τέρπεται καὶ τραγωδεῖ εἰς τὰς ἐξοχάς, συλλέγουσα ἄνθη καὶ τὰς εὐόσμους σταφυλὰς τῆς ἀμπέλου δρέπουσα, αὐριον παρ' ἐλπίδα κλείεται ἡ μᾶλλον φυλακίζεται ὑπὸ τῶν γονέων τῆς ἐντὸς τῆς οἰκίας, χάνει τὰ ὥραία ἀθύρματά της, καὶ οὐδ' ὑπάγει πλέον κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως κανοναρχήσῃ καὶ τὴν πολupoίκilon αὐτῆς καλύπτραν δεῖξῃ. Οἱ φανατικοὶ γονεῖς ἀπαγορεύουσιν αὐτῇ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας ἐξοδον, ἐπὶ λόγῳ ὅτι πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ μάθῃ καὶ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, καὶ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς ἔργα ὠφελιμώτερα, διότι ἐμεγάλωσε. Δὲν τρομάζει ὅμως ἡ νεᾶνις τὴν καταδίκην τῆς ἀκούουσα, διότι ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν ἀνέμενεν αὐτὴν δι' ἐνὸς δὲ λεπτοῦ ἐρυθμήματος ἐπὶ τῶν παρειῶν της, δεικνύει ὅτι πείθεται καὶ συναινεῖ εἰς ταῦτα. Ἐνόησεν ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ἀρραβάνων της.

Ἀλλὰ ποῖοι παλμοὶ καὶ φόβοι τότε εἰς τὴν καρδίαν της; ποῖαι ἐλπίδες καὶ πόθοι εἰς τὰ στήθη της; Τώρα μὲν τήκεται καὶ λιγγίζει, διότι φοβεῖται μὴ ἐνώσωσιν αὐτὴν μὲ ὄντινα αὐτὴ δὲν θέλει καὶ δὲν ἀρέσει, τώρα δὲ κλαίει καὶ ἀδημονεῖ διότι ὁ ἐνδόμυχος ἐρωμένος της δὲν συμβιβάζεται μετὰ τῶν γονέων της ὡς πρὸς τὴν προικοδοσίαν, τώρα δὲ μέμφεται καὶ τὸν Θεόν, διότι δὲν ἐγεννήθη ἡ ὥραιότερα καὶ πλουσιωτέρα ἀπασῶν. Ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις αἱ κόραι τῆς Λέσβου οὐδ' ἐρωτῶνται κἄν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μελλονύμφου· τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ ἐπιταγὴν τῶν γονέων ἐξαρτᾶται, καὶ εἰς αὐτοὺς αὐταὶ τυφλῶς πρέπει νὰ ὑπακούωσι, διότι ἄλλως στιγματίζονται καὶ καταφρονοῦνται, πρὸ πάντων δὲ διότι τὸ παρὰ τὴν γνώμην καὶ τὴν θέλησιν τῶν γονέων συνοικέσιον, ὡς παράνομον καὶ ἀνόσιον καὶ πρόξενον μεγάλων δυστυχιῶν θεωρεῖται. Καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς ἀρχαίοις οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα (ἴδε Εὐριπ. Ἀνδρομ. 987. Πανδ. τόμ. Θ' φυλ. ΣΙΑ' σελ. 509). Ὅθεν καὶ ἡ Ἡρώ ἔλεγεν εἰς τὸν Λέανδρον (στίχ. 179)·

« Ἀμφαδὼν οὐ δυνάμεθα γάμοις ὅσοισι πελάσαι
οὐ γὰρ ἐμοῖς τοκέσιν ἐπεύαδεν

Πολλαὶ νέαι φθισιῶσι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἢ κακῶς διαβιοῦσι διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τὰ ἔθιμα οὐδὲν παρὰ πλάσσειν.

Ἀφοῦ τέλος ἡ προξενήτρια (προμνήστρια ἢ προμνηστὴς) λάβῃ τὴν θέλησιν καὶ τὸν λόγον (λογόπερμα) τοῦ γαμβροῦ, καὶ συμβιβάσῃ ἀμφοτέρω τὰ μέρη (συμπεθερικά), τότε προσδιορίζεται καὶ μία ἡμέρα διὰ νὰ τελεσθῶσιν ἐπισήμως οἱ ἀρραβῶνες, νὰ ἀνα-

(1) Beaux-Arts et Voyages. T. I. Léopold Robert.

(2) Αὐτόθι.

γνωσθῇ ἐκ νέου καὶ ὑπογραφῇ τὸ προικοσύμφωνον (ἐ(ἀ)γλαβή), νὰ ανταλλαχθῶσι τὰ δακτυλίδια, καὶ κυρίως διὰ νὰ ἴδῃ ὁ γαμβρὸς τὴν νύμφην. Περιέρχον δὲ ὅτι ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἰδίως ὁ Πλάτων (Θεαίτ. 2. 150) τὰς προξενητρίδας ὡς μὴ ἐντίμους καὶ εὐυπόληπτους ἐθεώρουν, ἐν Λέσβῳ ἐξ ἐναντίας μεγάλην ὑπόληψιν καὶ τιμὴν χαίρουσιν αἱ τὸ τοιοῦτον ἔργον ποιοῦσαι· διὰ τοῦτο καὶ αἱ προμνηστεῖαι πάντοτε διὰ τῆς στενωτέρας συγγενοῦς τῆς νέας διεξάγονται.

Καὶ ἐνόσω μὲν ἀπλοῦς μόνον λόγος περὶ τῶν ἀρξαιῶνων ἐγίνετο, δὲν ἔπαυσαν οἱ γονεῖς αὐτῆς νὰ στέλλωσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τοὺς πλησιεστέρους αὐτοῦ συγγενεῖς τὰ μᾶλλον ἐκλεκτὰ καὶ πολυποικίλα φαγητὰ, τοὺς μᾶλλον εὐόσμους οἶνους καὶ ἀνθοδέσμας περιχρυσωμένας· ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν ταύτην τῶν ἀρξαιῶνων ἐσπέραν, πολὺ μεγαλοπρεπεστέραν τράπεζαν προτομαζουσιν, οἱ πλούσιοι τοῦλάχιστον. Ἄμα ὁ γαμβρὸς φθάσῃ μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλείον θύραν τῆς οἰκίας, ἡ μήτηρ τῆς νέας θέτει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ ζαχαρωτὸν, συγχρόνως δὲ καὶ καταφιλεῖ αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἄνθη αὐτῷ δίδει, καρυόφυλλα (γκρόφαλλα) συνήθως, διότι ταῦτα ὡς σύμβολον τοῦ γάμου θεωροῦνται.

Μετὰ τὸ συμπόσιον καὶ τὰς προπόσεις ἐμφανίζεται τέλος καὶ ἡ νύμφη περιεκοσμημένη καὶ ἀνθοστεφής, ὅπως κατὰ τὴν συνήθειαν, πρόσθε δὲ καὶ συμφωνίαν, ἴδῃ αὐτὴν ὁ γαμβρὸς. Ἄμα ὡς εἰσέλθῃ προσφέρει εἰς αὐτὸν οἶνον ἢ γλύκυσμα τι, συγχρόνως δὲ τῇ παραλαβῇ τοῦ ποτηρίου φιλεῖ καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ὡς καὶ πάντων τῶν παρακαθημένων φίλων καὶ συγγενῶν, αὐτοὶ δὲ πάντες ἀντιπροσφέρουσιν εἰς αὐτὴν ἀπὸ ἐν χρυσοῦν νόμισμα (φλωρί) ὡς τεκμήριον ἐγγυήσεως, ἀγάπης καὶ μελλούσης εὐτυχίας· ἰδίως οὖτως τὸ τοῦ γαμβροῦ ἐξέχει, ὅστις ὀλίγας ἡμέρας ἔπειτα ἀποστέλλει αὐτῇ καὶ ἕτερα δῶρα, ἅτινα ἀρξαιῶνιάσματα (μνηστρα καθ' Ἡσύχιον) καλοῦνται. Οὕτως ἐξέρχεται μετὰ ταῦτα ἡ νύμφη ὀπισθοποροῦσα, ἀφοῦ πρῶτον εἴπῃ, ἂν οἱ παρόντες τὸ ἀπαιτήσωσι, καὶ τραγῳδίῳ τι εἰς τὸν μνηστῆρά της. Σημειούσθω δὲ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ τελευταία φορὰ, καθ' ἣν εἶδεν αὐτὴν· μέχρι τῆς ἡμέρας τῶν γάμων, ἥτις καὶ προσδιορίζεται ταύτῃ τῇ νυκτὶ, καὶ δέκα ἔτη ἂν παρέλθωσι, δὲν θέλει τὴν ἐπανίδει πλέον. Ἡ νεῆνις μάλιστα ἐκείνη, ἥτις ἠθελε δυνηθῇ νὰ ὑπεκφύγῃ ἐντελῶς τὰ βλέμματα τοῦ ἐραστοῦ της, μακαρία καὶ περίζηλος θεωρεῖται, μολονότι τὰ τοιαῦτα ἤρχησαν νὰ ἐκλείπωσιν ὀσημέραι. Ἄς ἀναφέρωμεν ἔτι ὅτι ἂν τυχὸν ὁ γαμβρὸς δὲν ἀρέσῃ τὴν νύμφην, ὅπερ τὴν ἐπαύριον διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ δακτυλιδίου σημαίνεται, οὐδέποτε πλέον ἢ σπανίως αὕτη εἰσέρχεται εἰς γάμον, διότι τὸ τοιοῦ-

τον λίαν ἀπαίσιον καὶ κακὸν θεωροῦσι· διὸ δὴ καὶ παντοίοις τρόποις προλαμβάνουσι τὰ τοιαῦτα.

Τέλος πάντων ἐπέρχεται καὶ ὁ προσδιορισθεὶς καιρὸς τῶν γάμων. Οἱ γάμοι (χαρά) ἐν Λέσβῳ τελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον, τὸν ἀντιστοιχοῦντα μὲ τὸν Γαμηλιῶνα τῶν ἀρχαίων, Μάιον καὶ Αὐγουστον, καὶ ἄρχονται ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς κυρίως. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀποστέλλει συνήθως ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν μνηστὴν τοῦ τὰ δῶρα αὐτοῦ (Ἔδνα. Ὀδυσ. Β. 195) ἅπερ ἐπιτοπίως τὰ καλὰ καλοῦσι, καὶ τὰ ὅποια ἀμέσως ἐξαχόμενα ἐκ τῶν κιθωτίων, εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς οἰκίας ἀναρτῶνται, ὅπως πάντες ἴδωσι καὶ περιεργασθῶσιν αὐτά. Μεταξὺ δὲ τούτων ὑπάρχουσι καὶ διάφορα ἀρώματα καὶ καρποὶ ἐκλεκτοὶ καὶ ἄλλα τινὰ γυναικεῖα στολίσματα μικροῦ λόγου ἄξια, ἐξ ὧν ἡ νύμφη ἀποστέλλει μέρος εἰς τὰς συγγενεῖς καὶ φίλας αὐτῆς· ἀλλ' ἀνταποστέλλουσι καὶ αὐταὶ ὡς ἀντίδωρον (μεΐλιον), ἄλλη μὲν ἄρτους λευκοτάτους ἐντὸς διηνητισμένων κανίστρων, ἄλλη δὲ κριὸν ἢ μόσχον, οἶνον ἢ γλυκύσματα κ.τ.λ. ὅπως χρησιμεύσωσι κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου της. Αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὸν γαμβρὸν ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν του γίνονται.

Τὴν ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου ἄρχεται ἡ κουρὰ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καταστάλιστον οὔσιν (ἱεροκλ. Περὶ Γάμου), ὅπου πάντες οἱ γνώριμοι ἄνευ προσκλήσεως ἔρχονται, ὑπὸ τινος ἐπικρατούσης δεισιδαιμονίας πρὸς τοῦτο μᾶλλον ὠθυόμενοι. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο παίζουν τὰ παιγνίδια (λύρα καὶ λαγούτο) καὶ διάφορα ἐγχώρια ἅσματα ἄδονται. Ἰδίως ὁμῶς αὐξάνουσι καὶ μεγαλοποιοῦνται ταῦτα ἅμα ὡς ἀρχίσωσι τὸν γαμβρὸν νὰ ξορίζωσιν, ὅτε ἀποστέλλει αὐτῷ ἡ νύμφη προσόψιον χρυσοκέντητον καὶ εὐωδιάζον, συνάμα δὲ καὶ δῶρόν τι ἀνάλογον διὰ τὸν κουρέα καὶ τοὺς παίζοντας. Τούτων τελεσθέντων, προσκαλεῖ ὁ γαμβρὸς τοὺς παρόντας ἵνα ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ λουτρὸν, ὅπου καὶ ὑπάρχουσιν ἄδοντες καὶ ἀπὸ ἄνθη ἐστεφανωμένοι καὶ πανταχόθεν ἐπευφημούμενοι, τῶν παιγνιδίων προηγουμένων. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ δὲ, ἐξαίρεσι τοῦ γαμβροῦ, διευθύνονται πάντες εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἐνθα διάφορα ποτὰ καὶ γλυκύσματα τοὺς ἀναμένουσι. Τέλος, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, χωρεῖ ἕκαστος πρὸς τὰ ἴδια, πῇν αὖριον ἀναμένοντες. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἐσπέραν λούεται καὶ ἡ νύμφη ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς· ἀλλ' ἡ εἰς τοῦτο ὑπηρετοῦσα αὐτὴν, πρέπει νὰ ᾔνῃ νέα πάντῃ ξένη, παρθένος καὶ μὴ μεμνηστευμένη.

Τὴν ἐπαύριον, ἡμέραν Κυριακὴν, ἄρχεται ἀπὸ πρωῒς ὁ στολισμὸς τῆς νύμφης· ἐπὶ τούτῳ μάλιστα εἰσὶ καὶ γυναικῆς τινες, στολίστριαι (γχεοστόλοι) καλούμεναι, αἵτινες πάντοτε προσκαλοῦνται εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις. Ἐὰν ἡ νύμφη δὲν ἔχῃ ἴδια νυμ-

φινὰ φορέματα, καὶ πρὸ πάντων τοὺς ἐν συνηθείᾳ ὀρμαθοὺς τῶν φλωρίων τοὺς ὁποίους κρεμῶσι περὶ τὴν κεφαλὴν (φλωροστέφανον) καὶ τὸν λαιμὸν, καὶ τὴν περίχρυσον πορφυρᾶν χλαμύδα, λαμβάνει ταῦτα παρὰ τῶν πλουσίων γυναικῶν ἐπὶ ὁκτὼ τοῦλάχιστον ἡμέρας. Μετὰ τὸν στολισμὸν καὶ τὰς προετοιμασίας ἔρχονται καὶ παιγνίδια, ὅπως παραλάβωσιν αὐτὴν καὶ φέρωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὴν νύμφην κρατοῦσι καθ' ὁδὸν, ἐκ δεξιῶν μὲν αἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ἐξ εὐωνύμων δὲ αἱ τοῦ γαμβροῦ. Εἶνε δὲ κεκαλυμμένη μὲ θέριστρον ἢ καλύπτραν (Λίσχουλ. Ἀγχιμέν. 1478 — 9) ἣτις φινίκα ἐπιτοπίως λέγεται διὰ τὸ χρώμα τῆς, ἴσως ἐκ τοῦ φοινίκας = φοινίκης, ἔχει πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς κεκλεισμένους, καὶ περιπατεῖ τοσοῦτον βραδέως ὥστε καὶ παροιμία καθιερώθη « Περιπατεῖς σὰν τὴν νύμφην ». Ἔως οὗτου δὲ φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐνθα οἱ πάντες περιμένουσι, λέγουσι πρὸς αὐτὴν διάφορα τραγῳδία· ἂν τυχὸν δὲν ἔχη μητέρα λέγουσι·

« Νῆταν ἡ γῆ καφασωτὴ νῆχε καὶ παραθύρια

Νά σ' ἐδόλεπον ἡ μάνα σου ἔς τὰ μάτια καὶ ἔς τὰ φρύδια » κλ. Ἄν δὲ στερῇται πατὴρ λέγουσιν ὁ κόρης σου, ἂν δὲ καὶ τῶν δύο ποῦ σ' εἶχατε. Ἄμα φθάσαντες ἀφίνοῦσι τὴν νύμφην εἰς τὸν νάρθηκα μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ ἐπιστρέφουσι τὰ παιγνίδια εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅπως φέρωσι καὶ αὐτὸν ἐνταῦθα. Καθ' ἣν ὥραν στολίζεται οὗτος ἵσταται συνήθως ἐπὶ δίσκου πεπλατυσμένου (σινίου). Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι τῶν μερῶν ἐκείνων εἰσὶ λίαν δεισιδάιμονες καὶ τὰς μαγγανείας (τὰ ἐξω ἀπ' ἐδῶ) πιστεύοντες, θέτουσι διὰ τοῦτο περὶ τὴν ὁσφὺν αὐτοῦ σταυρὸν ἢ βιβλίον τι ἱερὸν, ἅμα δὲ καὶ τὴν παλαιωτάτην τῶν κεφαλῶν τῆς νύμφης, ὡς ἔχουσιν τὴν δύναμιν νὰ μετατρέπῃ πᾶν κατὰ τῆς γονιμότητος μηχανήμα. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔπειτα, ἐπειδὴ τὸν χάνει πλέον ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῆς οἰκίαν, διότι παρὰ τῆς νύμφης λαμβάνει τοιαύτην, λέγει συνήθως·

Ἐχάραξ' ἡ ἀνατολὴ κ' ὁ γυιόκας μου μισοῦει
ἵπγει νὰ βρῇ τὸ ταῖρι του μέσα σὲ ξένο σπιτί·
Ποιὰ μάνα ἔχει τέτοιο γυιό· πολὺχρόνος νὰ ᾔνε·
Σὰν κυπαρίσι φουντωτὸ τὸν εἶχα ἔς τὴν αὐλή μου
Ὁ βασιλικὸς (α) κἂν μαρυνθῇ τὴν μυρωδιά του ἔχει
κ' ὁ γυιόκας μου (β) κἂν μακρυνθῇ, ἔς τὴν ἐννοιά του θά
[μ' ἔχει κτλ.]

(α) Οἱ Λέσδιοι εἰς ἐκάστην σχεδὸν λήϊν ἀποβάλλουσι καὶ λίαν μισοῦσι τὰ φωνήεντα καὶ τὰς διφθόγγους. Οὕτως παρ. χάριν ἀντὶ νὰ εἴπωσι βασιλικὸς λέγουσι βασιλικός, ἀντὶ γυνῆκα, γυναῖκα, ἀντὶ μικρός, μικρός κτλ. Γίνεται δὲ τοῦτο οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ μέσῃ τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέλει. Οὕτως ἀντὶ ἀηδὸνι λέγουσιν ἀηδόν, ἀντὶ θά φύγη λέγουσι θά φύγ', ἀντὶ γυρεύει γυρεύ'. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἴσως ἀργότερον γράψομεν.

(β) Τὸ δίγαμμα πολὺ συνεχῶς ἀπαντᾷται παρὰ τοῖς Λεσίοις ὡσαύτως.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπερχόμενος κρατεῖται ἐκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ παρανόμφου ἢ καὶ παρόχου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λεγομένου (Εὐστάθ. Ἠλ. Ζ. 516) καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν, καὶ πανταχόθεν μὲ ἄνθη καὶ ἀρώματα περιβρίσνεται (τοῦτο δὲ καὶ μετὰ τὴν στέφιν γίνεται) ὡς καὶ ἡ νύμφη προηγουμένως.

Μετὰ τινὰ ὥραν πυροβολισμοὶ ἀδιάκκοι (ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει κυρίως εἰς ὅσα μέρη ἢ δὲν ὑπάρχουσι Τούρκοι, ἢ οἱ ὑπάρχοντες εἶναι εὐάριθμοι) ἀγγέλουσι τέλος ὅτι ἐξέρχονται οἱ νεόνυμφοι τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἡ μὲν νύμφη προηγείται, ὁ δὲ γαμβρὸς ἔπεται, ὅπου καὶ πάλιν προπορεύονται οἱ καθαρώδοι καὶ ἄλλοι τινὲς μετὰ λαμπάδων ἀνθοστεφῶν, καὶ ὅπου κατὰ μικρὰ διαστήματα ραίνει, ὅπως λέγουσιν, ὁ παράνυμφος μικρὰ νομίσματα εἰς τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτοὺς παῖδας καὶ λοιποὺς, ὅπερ ὡς εὐχὴ εὐτυχίας καὶ πλούτου διὰ τοὺς συζευθέντας θεωρεῖται. Μόλις δὲ φθάσωσιν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ῥίπτουσιν ἀμέσως ἄνωθεν αἶτον ἢ καὶ δρύζιον πολλάκις, διὰ τῶν ὁποίων σημαίνεται ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀφθονία μετὰ τοῦ γαμβροῦ συνεπείσσερchet. Εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος, ἵσταμένη ἡ μήτηρ ἢ ἑτέρα τις συγγενὴς τῆς νύμφης, προσφέρει εἰς τοὺς ἀναβαίνοντας εἰδός τι ἐπιτοπίου γλυκύσματος. Καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ἡ νύμφη εἰσέρχεται μετὰ τῶν γυναικῶν εἰς τὸν ἐνδότερον θάλαμον ὡς καὶ ὁ γαμβρὸς μετὰ τῶν ἀνδρῶν εἰς τὸν ἐξώτερον, ῥίπτουσι πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν κόκκους ῥοδίου, μετὰ αἵτου ἐνίοτε ἀναμεμιγμένους, εὐχόμενοι αὐτοῖς διὰ τούτων συζυγικὴν ἀγάπην ἀδιάσπαστον καὶ εὐτεκνίαν. Ἀμέσως ἔπειτα παρατίθενται καὶ αἱ τράπεζαι, μία εἰς τὸν κόκλον τῶν γυναικῶν καὶ ἑτέρα εἰς τὸν τῶν ἀνδρῶν· οὐχ ἥττον ὅμως καὶ κάτω εἰς τὴν αὐλὴν ἄλλη τράπεζα παρατίθεται διὰ τοὺς θέλοντας νὰ προσέλθωσι, διότι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας λίαν ἀπαίσιον καὶ ἀποτρόπαιον θεωροῦσι τὸ νὰ ἐπιθυμήσῃ τις καὶ νὰ μὴ δύνηται νὰ φάγῃ ἀπὸ τὰ ἐτοιμασθέντα φαγητὰ τοῦ γάμου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ μόσχους ὀλοκλήρους σφάζουσι, καὶ ἐν πάσῃ ἀφθονίᾳ τὸν οἶνον καὶ τοὺς ἄρτους προσφέρουσι. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἄρχεται καὶ ὁ χορὸς, εἰς ὃν ἐπὶ τέλους χορεύει ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ παράνυμφος ἰδίᾳ μετ' αὐτῆς. Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ χοροῦ καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πλήθους, φέρεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῆς μητρὸς τῆς εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ἐπιτάξῃ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποταγὴν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ παραστήσῃ αὐτῇ τὸν ἱερὸν σκοπὸν τοῦ γάμου, ἐξέρχεται. Ταύτης ἐξελεύσεως, ἔρχεται ὁ γαμβρὸς ὑπὸ τῆς μητρὸς του καὶ αὐτὸς ὁδηγούμενος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀφοῦ ἐπιτάξῃ τὴν πρὸς τὴν γυναῖκα ἀγάπην καὶ φρόνησιν, ἀπομακρύνεται, χωρὶς διόλου

νὰ εἰσέλθῃ ἐνθα ἡ νύμφη ἤδη εὐρίσκεται. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ὥρας ἀρχεται πάλιν ἡ συρροή τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ γαμβρός, ἀφοῦ πρῶτον ἡ ἰδία αὐτοῦ μήτηρ πλύνῃ καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸν καὶ θέσῃ εἰς τοὺς κόλπους του τὸ φυλακτῆριον ὅπως μὴ μαγευθῇ καὶ βασκαθῇ, ἐξέρχεται εἰς ὑποδεξίωσιν αὐτῶν. Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὴν νύμφην ἐκ μέρους τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῆς πενθερᾶς γίνονται, πρὶν ἢ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν γυναικῶν. Ἰστέον ὅμως ὅτι, καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου, ἡ τοῦ γαμβροῦ μήτηρ πρωτεύει πανταχοῦ, καὶ αὐτὴ εἰς ὅλα ἐπιστατεῖ καὶ διατάττει, ὡς καὶ παρ' ἀρχαίους ἐγίγνετο. Ὅθεν ἡ Ἰοκάστη παραπονεῖται εἰς τὸν Πολυνεΐκην, διότι ἐνυμφεύθῃ εἰς τὸ Ἄργος μακρὰν αὐτῆς.

Ἐγὼ δὲ οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
νόμιμον ἐν γάμοις
ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίζ
ἀνὰ δὲ Θηβαίων πόλιν
ἐσιγήθη σὲς εἴσοδος νύμφας.

Περὶ δείλῃν σχεδὸν, τῶν μουσικῶν ὀργάνων προηγουμένων, ἐξέρχεται ὁ ἀδελφὸς καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς τῆς νύμφης, καὶ ἐν ὀνόματι αὐτῆς προσκαλοῦσι τοὺς φίλους καὶ γνωρίμους εἰς τὴν ἐσπερινὴν τράπεζαν καὶ τὸν χορόν. Κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην αἱ γυναῖκες κυρίως λέγουσι πρὸς τὴν νύμφην διάφορα τραγῳδία, τὰ κάλλη καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἐξυμνοῦντα, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν κυκλικῶς μετ' αὐτῆς χορεύουσι διὰ μανδουλίων συγκρατούμεναι. Τὰ τραγῳδία καὶ οἱ χοροὶ διαρκοῦσι πολλάκις μέχρι τῆς πρωΐας. Τοῦντεῦθεν δὲ παύουν πλέον τὰ ἔξοδα ἐκ μέρους τῆς νύμφης, καὶ δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου ὁ γαμβρός. Καὶ δὴ τὴν ἡμέραν ταύτην (Δευτέραν) σφάζων καὶ οὗτος ἓνα ἢ δύο βόας, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου, καὶ τράπεζαν πολὺ ποικιλωτέραν ἐτοιμάζων, ὑπάγει ἔπειτα αὐτοπροσώπως εἰς τὰς οἰκίας τῶν γνωρίμων του, ὑπὸ πάντων τῶν οἰκείων παρακολουθούμενος, καὶ πάντας προσκαλεῖ εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὑποχρεοῦται ὥστε καθ' ἡν ὥραν τρώγουσι καὶ ἰδίαις χερσὶ νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς τὸν οἶνον. Οἱ χοροὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην εἶνε ζωηρότεροι καὶ ἡ εὐθυμία ἔτι μεγαλητέρα· ἕκαστος δὲ τῶν παρευρισκομένων λέγει καὶ ἀπὸ ἐν τραγῳδίων πρὸς τὸν γαμβρόν. Τὴν τρίτην παύει πλέον ἡ συρροή τῶν ἀνθρώπων· ἤδη δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν οἰκίαν ἢ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς γένου. Μόνον κατὰ τὴν ἐσπέραν γίνεται μικρόν τι συμπόσιον διὰ τὸν σύγγαμβρον κυρίως, ὅπως ἐγχειρίσῃ αὐτῷ ἡ νύμφη τὰ πρὸ πολλοῦ προετοιμασθέντα δῶρά της (ἐσώθρακον καὶ ὑποκάμισον μεταξωτὸν), ἀπέναντι τῶν ἐξόδων τὰ ὅποια ἐκεῖνος ἔκαμεν εἰς τὸν γάμον της. Τὸ Σάββατον τέλος τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος, παραλαμβάνουσα

ἡ νύμφη τὰς ὁποίας αὐτὴ θέλει γυναῖκας, ὑπάγει εἰς τὸν λουτρόν· ἐντεῦθεν δὲ ἀφοῦ ἐπιστρέψῃ λαμβάνει καὶ πάλιν ἡ ἐπὶ τόσα ἔτη πεφυλακισμένη νύμφη πλήρη ἐλευθερίαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΓΩΓΟΣ.

ΤΥΧΑΙ ΚΑΙ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ

τῆς Κυρίας Λιβαρόνης (1).

—οοο—

Τὰ λυπηρὰ γεγονότα τῶν ὁποίων τὴν περιγραφὴν ἀναγινώσκομεν κατωτέρω, συνέβησαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν εἰς χώραν τὴν ὁποίαν σπανιώτατα ἐπισκέπτονται οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἡ διηγούμενη δὲ ταῦτα εἶναι αὐτὴ ἡ παθοῦσα Δόνα Αὐγουστίνα Παλάσιο δὲ Λιβαρόνα, γεννηθεῖσα τὸ 1822 ἔτος εἰς Σάν Μιγουέλ τοῦ Τουκουμάν, πρωτεύουσαν ἐπαρχίας τινὸς τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας. Ὁ πατὴρ αὐτῆς Δὸν Σαντιάγος Παλάσιος, εὐγενὴς ἐκ Βισκαΐας, ἦτο υἱὸς τοῦ τελευταίου ἰσπανοῦ διοικητοῦ τῆς Σανταφέ. Καλῶς γεννηθεῖσα καὶ καλῶς ἀνατραφεῖσα, ὡραία, πλουσία καὶ ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξῃ μετὰ πολλῶν μνηστήρων ὅτινα ἤθελε, προετίμησεν ἐντιμὸν τινα νέον, Δὸν Ἰωσήφ Λιβαρόναν τὸ ὄνομα.

Δύο ἔτη μετὰ τὸν γάμον, ἦτοι τὸ 1840, μήτηρ ἤδη δύο θυγατέρων, ἐπιθυμήσασα νὰ ἴδῃ τοὺς γονεῖς αὐτῆς κατοικοῦντας εἰς Σαντιάγον δὲλ Ἑσπερο, μετέβη μετὰ τοῦ συζύγου ἐκεῖ, σκοπὸν ἔχουσα νὰ διατρίψῃ ὀλίγον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ μετὰ τούτῳ ἐξεβράγη ἐπανάστασις, ὁ δὸν Ἰωσήφ περιπλέχθη ἄκων εἰς κομματικὴν τινα διαδήλωσιν, ἐνεκα τῆς ὁποίας καὶ ἔπαθε.

Δικτάτωρ τῆς Ἀργεντινῆς πολιτείας ἦτο τότε ὁ Ρόζας. Ὁ Δὸν Φίλιππος Ἰθάρρας, διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Σαντιάγο δὲλ Ἑσπερο, πολεμήσας πάλαι πρὸς τοὺς ἰσπανοὺς κατὰ τὴν ἄνω Περουβίαν καὶ προδοὺς τὸ 1820 τὸν ἐνδοξὸν Βελγράνον, ἄνθρωπος ἀνάγωγος, βίαιος καὶ σκληρὸς, ἐφέρετο ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν δεσποτικώτατα. Διὸ τὸ 1840 μέρος τοῦ στρατοῦ ἐπανεστῇ κατ' αὐτοῦ, ἀρχηγοῦντος τοῦ δὸν Σαντιάγου Ἐρρέρα. Ὁ Ἰθάρρας ἔφυγε τότε, καὶ τινες τῶν ἐγκριτωτέρων κατ' οἰκὸν τοῦ Σαντιάγου, νομίσαντες ὅτε κατελύθη διὰ παντὸς τὸ κράτος αὐτοῦ, συνῆλθον ἵνα ἐκλέξωσιν ἄλλον. Ἠνάγκασαν δὲ καὶ τὸν Δὸν Ἰωσήφ Λιβαρόναν νὰ συνυπογράψῃ τὴν πτώσιν αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀπεποιεῖτο καθὼς ξένος· ἀλλ' ἐπανελθὼν

(1) Ἡ ἀνωτέρω δραματικωτάτη διήγησις δὲν εἶναι ἀνάπλασμα τῆς φαντασίας, ἀλλὰ καθαρὰ ἱστορία μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἰσπανικοῦ. Σ. Π.